

Jan Paul Spoor

# Vier altaren, waterputten, gedenkstenen en gewaden

## Vier aartsvaders en hun bijzondere kenmerken

*'Ik zal u tot een groot volk maken, u zegenen en uw naam groot maken; en u zult tot een zegen zijn'.*

Genesis 12:1 tot 35:29

---

### Abrahams 4 altaren

In het leven van Abraham staan de altaren die hij bouwde centraal. Zijn geloofsleven bleek daaruit dat hij op belangrijke punten in zijn leven een altaar bouwde. Voor zover bekend had hij nooit eerder de neiging gehad om een altaar op te richten. Zijn vader Terach aanbad de afgoden (Joz. 24:2). Abram was een loyale zoon geweest, die het gezag van zijn ouders accepteerde, totdat God Zich op een ongewone manier tot hem richtte.

Alles veranderde hierdoor voor hem: *'De Heere nu zei tegen Abram: Gaat u uit uw land, uit uw familiekring en uit het huis van uw vader, naar het land dat Ik u wijzen zal. Ik zal u tot een groot volk maken, u zegenen en uw naam groot maken; en u zult tot een zegen zijn. Ik zal zegenen wie u zegenen, en wie u vervloekt, zal Ik vervloeken; en in u zullen alle geslachten van de aardbodem gezegend worden'* (Gen. 12:1-3).

## 1. Het altaar bij Sichem, bij de eik van More

Eenmaal in het land aangekomen, trok Abram erdoor heen tot aan de heilige plaats bij Sichem<sup>1</sup>, tot de eik van More<sup>2</sup>. De Kanaänieten woonden toen in het land. Toen verscheen de Heere aan Abram en zei: 'Aan uw nageslacht zal Ik dit land geven. Toen bouwde hij daar een altaar voor de Heere, Die hem verschenen was' (Gen. 12:7). Toen Abram in Haran leefde, hoorde hij een stem die tegen hem sprak. Maar nu hij in het Beloofde Land is aangekomen, verschijnt de Heere aan hem *persoonlijk*. We zien in dit altaar een beeld van de relatie van de gelovige met God. Het is een God die naar de gelovige toekomt, maar Abram beseftte dat dit alleen mogelijk was op grond van een *offer*. Dat is de les van dit altaar.

## 2. Het altaar tussen Bethel en Ai

*'Vandaar brak hij op naar het bergland ten oosten van Bethel en zette zijn tent op tussen Bethel in het westen en Ai in het oosten. Daar bouwde hij voor de Heere een altaar en riep de Naam van de Heere aan'* (Gen. 12:8).

*'En hij reisde van rustplaats tot rustplaats, vanuit het Zuiderland tot aan Bethel<sup>3</sup>, naar de plaats waar zijn tent eerst gestaan had, tussen Bethel en Ai<sup>4</sup>, naar de plaats van het altaar dat hij daar vroeger gemaakt had; en Abram riep daar de Naam van de Heere aan'* (Gen. 13:3-4).

Het kenmerk van dit altaar is het herstel van de relatie met God. We zien dat Abram na de bouw van dit altaar steeds verder naar het zuiden trok, totdat hij arriveerde

---

<sup>1</sup> = rug of schouder

<sup>2</sup> = leraar

<sup>3</sup> = huis van God

<sup>4</sup> = puinhoop

in Egypte. Daar vond een onverkwikkelijke geschiedenis plaats, waarbij Sarai werd meegenomen naar het hof van de farao. Door de bescherming van de Heere werd voorkomen dat de zaak escaleerde. Maar voor Abram was het wel een beschamende situatie en hij werd het land Egypte onder begeleiding uitgezet. Langzaam trok hij weer naar de plaats waar hij niet vandaan had moeten gaan. Hij kwam weer bij de plaats waar zijn tent eerst had gestaan, de plaats van het altaar. Vanuit deze plaats kan hij nu de juiste beslissingen nemen in de situaties die in de volgende verzen op hem afkomen.

Het kenmerk van dit altaar en van de tent van Abram is dat het staat tussen Bethel en Ai. We moeten God leren dienen in het huis van God, tussen de puinhopen die we vaak maken in ons leven.

### 3. Het altaar bij Mamre

Abram leefde nu met tent en altaar dicht bij God. Hij verafschuwde twist. Zijn gemeenschap met God bij het altaar werd overschaduwd door tweedracht in het kamp. Er moest iets gebeuren en hij wist dat het zijn verantwoordelijkheid was om iets te doen. Het was in dit geval niet nodig om goddelijke leiding te zoeken, want hij wist hoe hij de situatie kon oplossen door de ander keuzevrijheid te geven. Door zijn persoonlijke relatie met God kon hij zijn toekomst overgeven in de hand van God. Het lijkt een rare beslissing om Lot de keus te bieden. Maar Abram had geleerd nederig te zijn en ook wijs, want dit was de beste manier om de twist en verwijten over en weer te beëindigen.

Door mogelijke compromissen te sluiten zou de rust niet terugkeren, besefte Abraham. Lot koos ervoor zijn fortuin onder de mensen in de vlakte te zoeken. Maar God beloonde Abram door hem veel meer te geven dan hij al had. Abram was niet vergeten dat de Heere tegen hem had gezegd: *'Sta op, ga het land door in zijn lengte en in zijn breedte, want Ik zal het u geven. En Abram zette zijn tenten op en ging bij de eiken van Mamre<sup>5</sup> wonen, die bij Hebron<sup>6</sup> zijn, en hij bouwde daar een altaar voor de Heere'* (Gen. 13:17-18).

Dit altaar bij Mamre spreekt van de zegen en de kracht die voortkomt uit de praktische gemeenschap met God. Dit heeft invloed op onze omgang met medegelovigen, ook als die in onze ogen niet altijd de juiste keuzes maken. Onze

---

<sup>5</sup> = kracht of vetheid

<sup>6</sup> = vereniging of gemeenschap

kracht ligt niet in onszelf maar in een zegenende God, die al Zijn beloften nakomt – ook al zien wijzelf geen mogelijkheden. Dit zou Abram in de volgende hoofdstukken ook ondervinden.

#### 4. Het altaar op de berg Moria

*‘En het gebeurde na deze dingen dat God Abraham op de proef stelde. Hij zei tegen hem: Abraham! Hij zei: Zie, hier ben ik. Hij zei: Neem toch uw zoon, uw enige, die u liefhebt, Isaak, ga naar het land Moria<sup>7</sup>, en offer hem daar als brandoffer op een van de bergen die Ik u noemen zal’* (Gen. 22:1-2). Er zijn vele jaren verstreken sinds de tijd van het altaar bij Mamre. Abrams naam is inmiddels gewijzigd in Abraham<sup>8</sup>. In Isaak is de belofte van God aangaande het feit dat hij tot vele volken zou worden, in principe vervuld. Maar nu krijgt hij de opdracht zijn zoon te offeren.

Toch lijkt er bij Abraham geen twijfel te zijn over de beloften met betrekking tot zijn zoon. Hij zegt zelfs tegen de knechten: ‘Blijven jullie hier met de ezel, dan zullen ik en de jongen daarheen gaan. Als wij ons neergebogen hebben, zullen wij bij jullie terugkeren’ (Gen. 22:8). De vader die op God vertrouwde, beloofde terug te keren met zijn zoon; dat zou onmogelijk zijn geweest als Isaak was gestorven. De brief aan de Hebreëen verduidelijkt dit als volgt: ‘Door het geloof heeft Abraham, toen hij beproefd werd, Isaak geofferd, en hij die de beloften aangenomen had, offerde zijn eniggeboren zoon, van wie gesproken was: ‘In Isaak zal uw nageslacht genoemd worden’. Hij heeft overwogen dat God machtig was hem zelfs uit de doden op te wekken, waaruit hij hem ook bij gelijkenis teruggekregen heeft’ (Hebr. 11:17-19).

In dit geloofsvertrouwen reisde Abraham naar de aangewezen plaats: ‘En zij kwamen op de plaats die God hem genoemd had. Abraham bouwde daar het altaar, schikte het hout erop, bond zijn zoon Isaak en legde hem op het altaar, boven op het hout. Toen strekte Abraham zijn hand uit en nam het mes om zijn zoon te slachten. Maar de Engel van de Heere riep tot hem vanuit de hemel en zei: Abraham, Abraham! Hij zei: Zie, hier ben ik’ (Gen. 22:9-11).

Behalve andere mogelijke uitleggingen t.a.v. dit altaar, spreekt het ook van *toewijding* aan God – zelfs als de gave daarop voor ons het meest kostbare is. We denken aan onze kinderen en kleinkinderen en mogen weten dat alles in Zijn hand

---

<sup>7</sup> = door Jahweh gekozen

<sup>8</sup> = vader van een menigte

is. En wij leven vanuit deze bron van de belofte, evenals Abraham terugging naar de knechten en zij samen naar Berseba<sup>9</sup> trokken en daar gingen wonen.

## Isaaks 4 waterputten

Bronnen zijn altijd van groot strategisch belang geweest, vooral in de droge delen van het Oosten. Ze zijn van levensbelang voor gezinnen en gemeenschappen. Daarom waren ze vaak ook een bron van twist en strijd. In de Bijbel worden ze vaak genoemd en krijgen ze betekenisvolle namen. Als er een nieuwe waterput werd gegraven in onbewerkt land, kreeg deze een naam en werd het omringende land bewerkt. De plek groeide uit tot een levensader voor de gemeenschap en tot een herkenningspunt voor de vreemdeling om rust en verkwikking te vinden. Opvallende gebeurtenissen deden zich voor bij enkele van deze waterputten, en sommige bronnen zijn heel lang gebruikt (vgl. Joh. 4:12). Uit dit hoofdstuk van Johannes kunnen we opmaken dat de waterput een beeld is van het Woord van God.

We zien Isaak in Genesis 24 weer op het toneel verschijnen, wanneer hij komt om zijn bruid te ontmoeten: 'Isaak kwam inmiddels uit de richting van de put Lachai-Roi<sup>10</sup>; hij woonde namelijk in het Zuiderland' (Gen. 24:62). Direct bij het begin van zijn verdere levensgeschiedenis wordt hij geassocieerd met een waterput. En wel de put Lachai-Roi, wat betekent: 'de Levende die naar mij omziet' (Gen. 16:14). Hij koos ervoor bij deze bron te gaan wonen met zijn bruid, en hier zegende God hem (Gen. 25:11). Hier gaf Abraham alles wat hij had aan Isaak (Gen. 25:5). Deze put spreekt van een leven in het diepe bewustzijn van de aanwezigheid van de levende en alziende God.

Bij de nu volgende waterputten noemen we alleen de vier bronnen die daadwerkelijk hun naam van Isaak hebben gekregen, een naam die het karakter aanduidt van de bron en die ook een les voor ons inhoudt.

---

<sup>9</sup> = put van de zevenvoudige eed

<sup>10</sup> = Levend, in leven

## 1. De put Esek

Isaak raakte ondanks zijn zegen in dezelfde verkeerde positie ten opzichte van zijn vrouw als Abraham tegenover Sara in Genesis 20. Maar ondanks de beschamende situatie zegende de Heere hem: 'De man kreeg aanzien, ja, gaandeweg meer aanzien, totdat hij zeer aanzienlijk geworden was' (Gen. 26:13). Dit wekte de jaloezies van de Filistijnen op. Zij leefden niet op dezelfde manier als Abraham en Isaak, en zij hadden al de putten die Abraham gegraven had weer dichtgestopt met aarde. Geestelijk gesproken dronken zij niet uit dezelfde bronnen. Abimelech werd bang voor de macht van Isaak en vroeg hem weg te gaan (vs. 15-16).

Isaak liet de putten die zijn vader gegraven had, weer opgraven en gaf ze dezelfde namen die zijn vader vroeger had gebruikt. Totdat ze een put vonden met levend water, waarover ruzie ontstond: 'De herders van Gerar kregen daarop onenigheid met de herders van Isaak en zeiden: Dit water is van ons. Hij gaf die put de naam Esek<sup>11</sup>, omdat zij ruzie met hem gemaakt hadden' (Gen. 26:20). Isaak ging die ruzie uit de weg, en groef een andere put.

De les hiervan is om dingen die bekend zijn, ook zo te blijven noemen. Verandering is niet nodig. De originele namen van de putten waren bekend. Het aanpassen van oude waarheden om moderner en actueler te lijken, is niet altijd wijs.

Welke lessen zijn er verder voor ons? Soms moeten we inderdaad diep graven om oude schatten naar boven te brengen. Ja, het is dan hard werken, maar het is de enige manier om geestelijk te groeien. De bronnen van de Schrift kunnen verstopt raken onder invloed van traditie, bijgeloof en bedrog (vgl. Fil. 3:19). We moeten dan wel graven om de goddelijke waarheden voor onszelf opnieuw te ontdekken. Zo ontwikkelen we onze eigen vaardigheden in het Woord, want we kunnen niet leven van de dienst en de ervaringen van anderen.

Een tweede les is dat de mannen van Gerar zeiden: 'Dit water is van ons'. Ze beweerden het levende water te bezitten en te beheren. In beeld claimden ze het Woord aan hun kant te hebben. Maar zij hadden de les van Filippenzen 2:4 niet geleerd, waar we lezen: '(...) laat ieder niet alleen op zijn eigen belangen, maar ieder ook op die van anderen zien. Want laat die gezindheid in u zijn die ook in Christus Jezus was (...)'. Gelukkig toont Isaak die gezindheid en gaat hij ruzie uit de weg.

---

<sup>11</sup> = twist, ruzie

## 2. De put Sitna

‘Vervolgens groeven ze een andere put, maar zij kregen ook daar onenigheid over; daarom gaf hij hem de naam Sitna’<sup>12</sup> (Gen. 26:21). Afgunst en strijd hebben in de loop van de jaren veel verdeeldheid en boosheid veroorzaakt in de gemeente van God. De wortel van dit kwaad is vaak trots en hoogmoed. Het heeft een opeenvolgend karakter: het blijft vaak niet bij ruzie en twist, maar verandert al spoedig in vijandigheid, strijd en haat.

Paulus zegt: ‘Weest samen mijn navolgers, broeders, en ziet op hen die zo wandelen als u ons tot voorbeeld hebt. Want velen wandelen, van wie ik u dikwijls heb gezegd en nu ook wenend zeg, dat zij de vijanden van het kruis van Christus zijn; hun einde is het verderf, hun God is de buik en hun heerlijkheid is in hun schande; zij bedenken de aardse dingen’. (Fil. 3:17-19).

Isaak moest deze vijandschap ondervinden in het zoeken naar het water voor zijn kudde. Hij had dit land namelijk niet in bezit. Hij was daar een vreemdeling en bijwoner. Kunnen we niet van hem zeggen dat hij een ander burgerschap had evenals wij dat hebben? Zo staat het ook beschreven voor ons in het vervolg van Filippenzen: ‘Want ons burgerschap is in de hemelen, waaruit wij ook de Heer Jezus Christus als Heiland verwachten, die het lichaam van onze vernedering zal veranderen tot gelijkvormigheid aan het lichaam van zijn heerlijkheid, naar de werking van de macht die Hij heeft om ook alles aan Zich te onderwerpen.’

De les voor ons is om de woordenstrijd en de vijandschap vanwege bezit eveneens uit de weg te gaan (1 Tim. 6:3-5; 2 Tim. 2:14-17). Wordenstrijd leidt tot de ondergang van de hoorders.

## 3. De put Rehoboth

‘Toen brak hij vandaar op en groef een andere put en daarover kregen zij geen onenigheid. Daarom gaf hij hem de naam Rehoboth<sup>13</sup>, want, zei hij, nu heeft de Heere ruimte voor ons gemaakt en zullen wij vruchtbaar zijn in dit land’ (Gen. 26:22). Elke keer heeft Isaak ervoor gekozen om ruzie, strijd en onenigheid uit de weg te gaan. Dit lijkt slap, maar vergt juist moed om dit te willen doen. Het ligt niet

---

<sup>12</sup> = strijd of worsteling

<sup>13</sup> = wijde plaatsen of straat

in ons natuurlijk karakter om op die manier te handelen. Maar we zien in Isaak het karakter van de Heer Jezus.

De apostel zegt in 1 Petrus 2:20:23 het volgende: ‘Maar als u volhardt terwijl u goed doet en lijdt, dat is genade bij God. Want hiertoe bent u geroepen, omdat ook Christus voor u geleden en u een voorbeeld nagelaten heeft, opdat u Zijn voetstappen navolgt; Hij die geen zonde heeft gedaan en geen bedrog werd in zijn mond gevonden, die als Hij uitgescholden werd, niet terugschold, als Hij leed, niet dreigde, maar Zich overgaf aan Hem die rechtvaardig oordeelt’.

Er zijn dingen waarover de herders van Gerar geen ruzie maken. Namelijk die dingen die voor hen niet aantrekkelijk zijn. Dingen die hen niets opleveren. Om het zo te zeggen voor de niet ‘aardse’ dingen hebben ze geen interesse. Het is voor Izak een teken dat de Heere nu aan het werk is en hij op de juiste plek is aangekomen. Het was voor hem in ieder geval een duidelijke aanwijzing. Is dit ook niet een mogelijke les voor ons. Dingen waar de wereld geen belangstelling voor heeft om die juist te gaan zoeken?

#### 4. De put te Berseba

Uiteindelijk heeft de Heere voor Isaak ruimte gemaakt en hij vertrekt vandaar naar Berseba. Daar verschijnt de Heere aan hem in een nachtelijk visioen, en wordt de zegen van vader Abraham aan hem bevestigd. Hij bouwt daar een altaar (was dat zijn enige altaar?), en riep de naam van de Heere aan. En zijn herders groeven daar een put (Gen. 26:23-25).

Als gevolg van dit optreden komt Abimelech zijn respect jegens Isaak betonen en sluit hij een verbond met hem. Hij erkent Isaak als de gezegende van de Heere. Op dezelfde dag krijgt hij bericht over het vinden van water. Zo eindigt Isaaks geschiedenis met zijn zoektocht naar water te Berseba, op dezelfde plek waar hij met zijn vader eerder had gewoond (zie het slot van Gen. 22).



## Jakobs 4 gedenksteden

Gedenksteden zijn er al heel lang. Ze markeren plaatsen met een bijzondere betekenis (Joz. 15:6; 24:26; 1 Sam. 7:12). Waarschijnlijk gebruikte men ze in het verleden ook als een soort bewegwijzering, om een spoor achter te laten of bij terugkeer het pad weer te kunnen vinden. Of ze dienden als grensstenen om een bepaald gebied af te bakenen (Deut. 19:14). In het leven van Jakob markeren deze stenen bijzondere momenten in zijn geloofsleven.

### 1. De opgerichte steen te Bethel

In de geschiedenis van Jakob zijn er diverse gedenksteden die een rol spelen. Jakob had zich onmogelijk gemaakt door zijn gedrag in de familie, mede door toedoen van zijn moeder. Hij moest vluchten voor zijn leven, vanwege het bedrog dat hij zijn broer en zijn vader had aangedaan. Je kunt nog zo in je recht denken te staan vanwege Gods belofte dat de meerdere de mindere zou dienen (Gen. 25:23). En vanwege het feit dat Esau de zegen van het eerstgeboorterecht had veracht (Gen. 25:34). Toch geeft dat niet het recht om de dingen door persoonlijk ingrijpen naar onze eigen hand te zetten. Jakob beantwoordde zodoende aan zijn naam 'hienlichter', onder aansturing en begeleiding van Rebekka. Als gevolg daarvan kwam het oude zeer ook weer boven (Gen. 27:36). Esau begon Jakob te haten en beraamde een duister plan. Isaak en Rebekka stuurden Jakob op weg naar Paddan-Aram. Onderweg sliep hij met zijn hoofd op een steen en kreeg hij een bijzondere droom.

De bijzonderheid van de droom is dat de Heere bovenaan de ladder stond, die Jakob in zijn droom zag. De genade was zo groot dat de beloften van God toch aan Jakob zouden worden volvoerd, en dat ondanks de slinkse streken waardoor hij op de vlucht moest slaan voor Esau. De Heere openbaarde Zich aan hem als de God van Abraham en de God van Isaak. De Heere beloofde hem, nu hij op het punt stond het land te verlaten, niet alleen het land waarop hij lag. Maar tevens een talrijk nageslacht, dat zich zou uitbreiden naar alle windrichtingen. Alle geslachten van de aardbodem zouden door en met zijn nageslacht gezegend worden. Hij kreeg de belofte van bescherming en de belofte van terugkeer naar het land.

*'Daarna stond Jakob 's morgens vroeg op. Hij nam de steen waar hij zijn hoofdkussen van gemaakt had, zette die overeind als een gedenkteken en goot er*

*olie op. Hij gaf die plaats de naam Bethel, hoewel de naam van de stad eerst Luz<sup>14</sup> was' (Gen. 28:18-19). Jakob was diep onder de indruk van de plaats waar hij God had ontmoet en markeerde die plek door de steen die als hoofdkussen had gediend als gedenkteken overeind te zetten.*

Jakob gaf een eigen praktische invulling aan de goedheid van God en Zijn beloften, namelijk bescherming voor gevaren, brood om te eten en kleren om te dragen. Handelen wij ook niet vaak zo? Wij denken aan praktische oplossingen, maar dit ontnemt ons de mogelijkheid gewoon dankbaar te zijn. We denken dat het geloofsleven een ruilhandel is. We zeggen als het ware tegen God: als u mij dit geeft, zal ik u ook wat geven. Jakob deed dit ook (Gen. 28:22).

Bijna aangekomen op zijn bestemming is er nog een bijzondere geschiedenis met een steen. Het is ditmaal geen gedenksteen, maar een steen die een put afsluit. Waarschijnlijk was dit om te voorkomen dat dieren in de put zouden vallen en het water zouden verontreinigen. Maar kennelijk was die steen zo groot dat hij niet door de eerste de beste verwijderd kon worden. Er waren afspraken over gemaakt wanneer, hoe laat en wie er allemaal aanwezig moesten zijn om de steen te verwijderen. Jakob verwonderde zich hierover. Een groot deel van de dag ging verloren aan deze handelingen, tijd die de kudde eigenlijk nodig hadden om te grazen.

*Jakob besloot hiertegen in te gaan: 'En het gebeurde, toen Jakob Rachel, de dochter van Laban, de broer van zijn moeder, en het kleinvee van Laban, de broer van zijn moeder zag, dat Jakob naar voren liep, de steen van de opening van de put rolde en het kleinvee van Laban, de broer van zijn moeder, te drinken gaf' (Gen. 29:10).*

Soms zijn gewoonten zo ingesleten en wordt er zoveel waarde aan gehecht, dat niemand er meer tegenin durft te gaan. Er is dan sprake van een afwachtende houding, totdat iedereen er is of het ermee eens is (de herders van de drie kudden bij de put). Daardoor is het water in de put onbereikbaar voor de zwakkeren, in dit geval de dochters van Laban. Dan is er iemand met een frisse blik op de situatie nodig om te doen wat nodig is voor de 'kudde'. Ook wij hebben soms zulke ingesleten gewoonten. Stenen die zo zwaar zijn en bijna onmogelijk te verplaatsen. De steen in deze geschiedenis is geen teken van een belangrijke gebeurtenis in Gods wegen, maar een verhindering om bij het water van Gods Woord te komen. Het kan zijn oorsprong vinden in een regel om het water rein te houden, maar het gevolg is dat het water van het Woord niet meer kan worden gedronken. Want

---

<sup>14</sup> = amandelboom

daardoor liggen de kudden dorstig rond een gesloten put, tot er iemand komt om de put te openen.

## 2. De opgerichte steen in Gilead

Twintig jaren zijn er verlopen, waarin Jakob Laban heeft gediend. Veertien jaar heeft hij gewerkt voor Rachel en Lea, zijn beide vrouwen, en zes jaar voor zijn kudde. Jakob is daarop in het geheim naar Kanaän vertrokken, omdat er jaloezie merkbaar was onder de zonen van Laban. Het gezelschap is onderweg terug naar huis en heeft het bergland van Gilead<sup>15</sup> bereikt. Laban achtervolgt hen en krijgt onderweg een waarschuwing in een droom: 'Wees op uw hoede dat u met Jakob niet goedwillend of kwaadwillend spreekt' (Gen. 31:24).

Er ontspint zich een heel gesprek tussen Laban en Jakob. Beschuldigingen en verdenkingen gaan over en weer. Maar je kunt in deze situatie geen schuldige aanwijzen. Je kunt je persoonlijke voorkeur hebben, maar hoe je het ook bekijkt: Jakob is gevlucht zonder afscheid te nemen, terwijl Laban als patriarch van de stam ook bepaalde rechten had. Misschien ligt de les hierin, dat Jakob in de geschiedenissen van die twintig jaren niet altijd de juiste 'werknemer' was voor Laban en bepaalde verdenkingen juist waren. Hij kan daarover verongelijkt doen, maar dat is niet helemaal correct. Laban gaat als 'werkgever' echter ook niet vrijuit, doordat hij Jakob steeds onkosten in rekening bracht en de slecht renderende delen van zijn bedrijf naar hem toespeelde. Boven dit alles staat echter de God van Abraham, Isaak en Jakob, die ondanks de geschetste situatie Jakob duidelijk heeft gezegd. Hij had het beloofd en heeft het ook gedaan (Gen. 28:14).

Resultaat van het geharrewar is dat zij een gedenkteken oprichten: 'Toen nam Jakob een steen en zette die overeind als gedenkteken' (Gen. 31:45). Zijn verwanten namen ieder voor zich ook stenen, zodat het een steenhoop werd. Bij deze steenhoop gebruiken ze een gezamenlijke maaltijd. Laban noemde de hoop in het Aramees Jegar-Sahadutha<sup>16</sup>, maar Jakob noemde hem Gilead.

Zo zijn er soms onoplosbare geschillen, die kunnen uitlopen op haat en strijd. Maar er kan ook een oplossing komen door de erkenning: 'Ja, wij denken er anders over en komen niet tot hetzelfde standpunt'. Laten we de zaak besluiten met deze

---

<sup>15</sup> = getuige

<sup>16</sup> = steenhoop der getuigenis

erkenning. De naam van de steenhoop wordt dan Gilead en Mispa<sup>17</sup>. Het is een wachttoren om de twist en de vertroebelde situatie niet te laten voortbestaan. Afstand nemen is soms nodig om een ongezonde situatie te normaliseren. Soms kun je de weg niet verder gaan met anderen. Laban stelde de God van Abraham namelijk gelijk aan de god van Nahor, maar Jakob legde een eed af bij de Gevreesde van zijn vader Isaak. Er zijn dingen die je niet moet vermengen. Je moet ergens voor staan; uiteindelijk deed Jakob dat door de erkenning van de Gevreesde.

### 3. Het nieuwe stenen gedenkteken te Bethel

Het lijkt erop dat Jakob lang getalmd heeft om terug te keren naar Bethel. Aan het begin van hoofdstuk 35 spoort God hem hiertoe aan: *‘Sta op, ga naar Bethel en ga daar wonen en maak daar een altaar voor de God Die aan u verschenen is, toen u vluchtte voor uw broer Esau’* (Gen. 35:1).

Heeft het uitstel van Jakob ermee te maken dat hij wist dat er in zijn gezin het een en ander niet in orde was? Dingen die niet beantwoordden aan de heiligheid die hij had ondervonden toen hij de eerste keer in Bethel was? Het lijkt erop. Want het eerste wat hij zegt is: *‘Doe de vreemde goden die in uw midden zijn, van u weg. Reinig u en verwissel uw kleren’* (Gen. 35:2).

Het gevolg van deze opdracht is dat er nogal wat tevoorschijn komt, wat helemaal niet gepast is. Alle bewijzen van de afgodendienst worden begraven onder de eik die bij Sichem staat, die we kunnen zien als een beeld van het kruis van Christus, dat de macht van de vijand heeft overwonnen.

Ze komen in ieder geval onder Gods beschermende hand aan in Luz, dat nu Bethel heet. Jakob richt daar een altaar op en noemt dit El Bethel<sup>18</sup>. De toevoeging in vers 8 – de bijzonderheid dat Debora<sup>19</sup> de voedster van Rachel sterft –, doet denken aan de aanvang van een nieuwe periode waarin de invloed van het oude voorbij is. Want vlak daarna verschijnt God opnieuw aan Jakob, en krijgt hij bij herhaling de nieuwe naam Israël<sup>20</sup>. Daarna volgt ook een herhaling van zegenwensen. En Jakob hernieuwt de ontmoetingsplek: *‘Jakob richtte op de plaats waar God met hem*

---

<sup>17</sup> = wachttorenen

<sup>18</sup> = de God van het huis van God

<sup>19</sup> = bij

<sup>20</sup> = vorst van God

*gesproken had een gedenkteken op, een stenen gedenkteken. Hij goot er een plengoffer over uit en goot er olie over' (Gen. 35:14).*

Als we God willen dienen, zullen we evenals Jakob ook ons eigen huis moeten onderzoeken en de dingen moeten wegdoen die tussen God en ons in staan. Het eigen huis en het huis van God zijn geen op zichzelf staande zaken. Wat in het eigen huis wordt gevonden, vindt zijn weerslag in de dienst in het huis van God. Kleine afgodsbeeldjes die verborgen blijven in zadeltassen door erop te gaan zitten (Gen. 31:34), groeien uit tot wat in de handen gedragen wordt (Gen. 35:4, zie noot HSV). Zaken die dus tot de gewone dagelijkse bezigheden behoren en normaal gevonden worden, maar ten diepste niet het licht van God kunnen verdragen.

En dan, hoewel deze zaken nu begraven zijn onder een boom, zien we toch dat de beloften van God onveranderlijk zijn. Jakob is Israël geworden: een hielenlichter is bevorderd tot een vorst van God. Wat een genade, want ook voor ons geldt dat wij een uitverkoren geslacht zijn, *'een koninklijk priesterdom, een heilige natie, een volk tot een eigendom, opdat u de deugden verkondigt van Hem die u uit de duisternis heeft geroepen tot Zijn wonderbaar licht, u die vroeger geen volk was, maar nu Gods volk bent, die aan geen barmhartigheid deel had, maar nu barmhartigheid hebt verkregen'* (1 Petr. 2:9-10).

#### 4. Het gedenkteken bij het graf van Rachel

Het laatste gedenkteken in het leven van Jakob was een grafsteen, en wel de steen op het graf van zijn geliefde Rachel: *'Zo stierf Rachel en zij werd begraven langs de weg naar Efrath, dat is het tegenwoordige Bethlehem. Jakob richtte toen een gedenkteken op boven haar graf. Dat gedenkteken op het graf van Rachel staat er tot op deze dag'* (Gen. 35:19-20).

Leven en dood liggen soms dicht bij elkaar. De verblijdende gebeurtenis van de geboorte van Rachels tweede zoon werd overschaduwd door de macht van de dood, die haar het leven ontnam. Vlak voor haar ziel het lichaam verlaat noemt ze het kind Ben-oni, dat is zoon van mijn pijn. Maar Jakob geeft het kind de naam Benjamin: dat betekent zoon van de rechterhand. Als vader wilde hij dit kind als het ware niet blijvend stempelen met het verdriet en de pijn van zijn moeder, maar meer met de vreugde die zij hem had gebracht. Dat klinkt door in de naam die hij krijgt van Jakob: zoon van de rechterhand. Wij kunnen in deze daad van Jakob weer groei opmerken in wijsheid bij het omgaan met de moeilijkheden en het verdriet dat hij moest verwerken. Het leven kan eindigen op een pijnlijke en smartelijke

wijze, maar we hoeven dat niet zo'n dominerende plek te geven dat het alles in het leven en in de gedachtenis van de betreffende persoon overtreft.

Zij stierf en werd begraven in de omgeving van het latere Bethlehem, de geboortestad van koning David en ook van de Messias, Die volgens de profetie een Heerser zal zijn in Israël (Micha 5:1). Hij is de ware Zoon van de rechterhand: wat een getuigenis van het grote profetische inzicht van Jakob.

Het was begrijpelijk dat Jakob deze plek wilde markeren met een gedenkteken. Rachel was de liefde van zijn leven, zoals men tegenwoordig wel zegt. Voor haar had hij alles overgehad, ook al had hij 20 jaar lang moeten zwoegen en ploeteren in dienst van zijn schoonvader. Maar nu waren die jaren van vreemdelingschap voorbij en was hij weer in het Beloofde Land. Maar op dit moment werd Rachel hem ontnomen, juist bij de geboorte van haar tweede zoon! Wat een droefheid en leed voor Jakob! Dit punt in zijn leven zou voor altijd in herinnering moeten blijven.

Het 'gedenkteken op het graf van Rachel staat er tot op deze dag', lezen we. Wat een lange tijd is er aan dit gedenkteken gedacht in de velden van Efrath (d.i. plaats van vruchtbaarheid). Mozes heeft dit er waarschijnlijk later bijgeschreven: tot op deze dag! Dood en leven liggen dicht bij elkaar. Rachel huilt om haar kinderen, zo staat er later geschreven in Jeremia 31:15. Toch is daar ook de Heiland geboren. Vanuit deze plaats is het gebeurd, dat Naomi vol vertrok en leeg terugkwam en hier een zoon in haar schoot gelegd werd. Bethlehem als een plaats van hoop. Een hoop die Jakob gevonden had in het geloof.

Gelukkig hebben de aartsvaders geleefd in de hoop op de opstanding uit de doden. Daarom wilde Jakob ook in het Beloofde Land worden begraven (Gen. 47:27-31). Zij hebben geleefd in de hoop op de komst van de Messias en de definitieve vervulling van Gods beloften voor Zijn volk. Ja, zij hebben zelfs uitgezien naar een hemels vaderland en naar de komende hemelstad, het nieuwe Jeruzalem (Hebr. 11:13-16).

Het lijkt erop dat de liefde van Jakob voor zijn geliefde Rachel is overgegaan op haar beide zoons, Jozef en Benjamin, zoals later ook op ontroerende wijze werd verwoord door Juda in Genesis 44, vlak voordat Jozef zich aan zijn broers bekend maakte. Ongetwijfeld heeft Jakob de unieke kwaliteiten van zijn zoon Jozef onderkend en de morele integriteit gezien die hem kenmerkte tijdens de zeventien jaar dat hij bij hem was in het land Kanaän (zie Gen. 37). Dat bleek wel uit de manier waarop hij Jozef behandelde en het pronkgewaad dat hij hem gaf. Dat is het volgende punt van onze overdenking.

## Jozefs 4 gewaden

Een rode draad in het verhaal van Jozef is zijn kleding. Zijn positie en status is als het ware verweven met de kleding die hij draagt. Elke verandering in de positie van Jozef heeft ook gevolgen voor de kleding die hij krijgt, verliest of die hem wordt afgenomen. In dit verband is het van belang om de betekenis van een kleed/bekleding in de Bijbel te onderkennen. Naast het verschil in de kleding of uitrusting van man en vrouw kenmerkt iemands kleding zijn identiteit en de klasse waartoe hij behoort.

Een koning wordt herkend aan zijn ambtsgewaad (1 Kon. 22:10). Een priester aan de speciale linnen kleren, het borstschild en de tulband (Lev. 8:7-9). Iemand die een rouwperiode meemaakte, droeg gewoonlijk een rouwgewaad (Jer. 6:26). Jesaja moest uitbeelden hoe Egypte en Cusj als krijgsgevangenen en ballingen zelfs hun kleren verloren, en daarmee hun persoonlijke identiteit (Jes. 20:2-4). In Jozefs kleren herkennen we de vernedering van de Heer Jezus Christus in het verleden en Zijn verhoging in de nabije toekomst.

### 1. Het pronkgewaad

‘Ook liet hij een veelkleurig gewaad voor hem maken’ (Gen. 37:3). Als Jakob, die Jozef meer liefhad dan al zijn andere zonen, hem een speciale mantel geeft met lange mouwen<sup>21</sup>, dan verleent hij hem daarmee een bijzonder voorrecht. Jozef krijgt daarmee de eerste positie onder de broers, die de kudden moeten hoeden. In dit gewaad werd Jozef gestuurd om zijn broers op te zoeken (Gen. 37:16).

‘En het gebeurde, toen Jozef bij zijn broers was gekomen, dat zij Jozef zijn gewaad uittrokken, het veelkleurige gewaad dat hij droeg’ (Gen. 37:23). Zij wilden hem niet accepteren en ontdeden hem van zijn waardigheid als de geliefde zoon van Jakob. Hij werd verkocht aan Midianitische kooplieden, en als gevangene werd hij verder ontkleed en ging naakt en barrevoets op weg naar Egypte.

*‘Toen namen zij het gewaad van Jozef, slachtten een geitenbok en dompelden het gewaad in het bloed. Zij stuurden het veelkleurige gewaad naar hun vader en zeiden: Dit hebben wij gevonden. Kijk toch eens of dit het gewaad van uw zoon is of*

---

<sup>21</sup> Hebr. ‘pac’ di. Het vlakke deel van hand of voet, palm, voetzool. Betekent allereerst: een gewaad dat tot de handpalmen of voetzolen reikt. Het ‘veelkleurige gewaad’ is dan geen goede interpretatie van Genesis 37:3.

*niet. Hij herkende het en zei: Het is het gewaad van mijn zoon'* (Gen. 37:31-33). De bebloede mantel wordt als bewijs van Jozefs 'dood' naar Jakob gestuurd.

In dat opzicht is Jozef een beeld van de Heer Jezus, die ook door de Vader werd gezonden en door Zijn broeders, het volk Israël, is verworpen. Hij werd overgeleverd in de handen van de volken en gedood. Een boodschap werd als het ware teruggezonden naar de Vader: wij willen niet dat Hij Koning over ons is.

## **2. Het slavenkleed**

Jozef was door zijn broers voor twintig zilverstukken als slaaf verkocht en kreeg in Egypte als zijn meester Potifar, een hoveling van de farao en het hoofd van de lijfwacht. Doordat de Heere met hem was, was hij voorspoedig en kreeg hij een behoorlijke status in het huis van zijn meester. Deze stelde hem aan over heel zijn huis en hij werd verantwoordelijk voor alles wat Potifar bezat. Op de duur bekommerde zijn meester zich nergens meer om dan alleen het brood dat hij at. Met Jozef aan het hoofd van het huishouden rustte Gods zegen op het huis van Potifar.

Maar op dat moment werd Jozef belaagd door de seksuele verlangens van de vrouw van Potifar. Vanwege de weigering van Jozef om hierop in te gaan moest hij vluchten en zijn kleed achterlaten: 'Maar hij liet zijn kleed in haar hand achter, vluchtte en ging naar buiten' (Gen. 39:12). Door de leugens van deze vrouw kwam Jozef in de gevangenis terecht op verdenking van een poging tot verkrachting.

Maar ook in de gevangenis was de Heere met Jozef. Hij gaf hem genade in de ogen van het hoofd van de gevangenis. Ten slotte was al het werk wat men daar deed in de hand van Jozef, alsook alle gevangenen. Ook het hoofd van de gevangenis bekommerde zich nergens meer over, omdat de Heere met Jozef was. Alles wat hij deed, liet de Heere voorspoedig verlopen.

We zien in de situatie van Jozef in de gevangenis een beeld van de verwerping van Christus door de wereld. In type zien we hier ook de grote hoer, het Babylon van de eindtijd. Haar leugens en zonden hebben sinds tijden een verkeerd beeld van de Heer Jezus aan de wereld voorgehouden.

## **3. Jozefs nieuwe kleren als vrijgelatene**

Jozef heeft succesvol de dromen van de schenker en de bakker kunnen uitleggen. Maar de schenker denkt na zijn herstel bij de farao totaal niet meer aan Jozef, twee



volle jaren lang. Dan droomt de farao de bekende dromen van de zeven mooie en de zeven lelijke koeien, die niemand in zijn omgeving kon uitleggen. Toen herinnerde de schenker zich zijn zonden en dacht aan de Hebreeuwse jongeman, de slaaf van het hoofd van de lijfwacht.

*‘Toen stuurde de farao boden en liet Jozef roepen. Zij haalden hem snel uit de kerker; men schoor hem, verwisselde zijn kleren, en hij kwam bij de farao’* (Gen. 41:14). Je zou kunnen zeggen aan de hand van bovenstaande tekst dat Jozef door de gevangenvaarders opnieuw is bekleed. Er wordt namelijk gesproken over het verwisselen van zijn kleren.

Jozef staat hier nu in de kleren van de bevrijding. Hij is uit de gevangenis verlost en mag getuigen dat het niet aan hem is, maar aan God, om de uitlegging te geven. Jozef mag hierop de dromen van de farao uitleggen, en tevens de nodige aanbevelingen doen voor de maatregelen die de farao de komende tijd zou moeten nemen. Hierdoor stijgt de status van Jozef in het oog van alle aanwezigen.

*Erkenning door de wereld.* De woorden en aanbevelingen die Jozef doet, zijn een weerspiegeling van Hem die de Wijsheid in eigen Persoon is en die spreekt vanuit de tegenwoordigheid van God. De reactie van de kant van de wereld zal straks ook niets anders kunnen zijn dan de erkenning van de wijsheid en kennis van Christus (Gen. 41:37-39; 1 Kor. 1:24).

#### 4. Jozefs fijne linnen kleren als heerser over Egypte

De erkenning van Jozef had gevolgen voor zijn status: ‘Toen nam de farao zijn ring van zijn hand en deed hem aan Jozefs hand; hij liet hem kleren van fijn linnen aantrekken en hing een gouden keten om zijn hals’ (Gen. 41:42). Na de farao was Jozef nu de belangrijkste persoon in Egypte. Hij ging gekleed als een Egyptenaar en was niet meer herkenbaar als Hebreeër.

De dromen worden de komende jaren realiteit en Jozef moet geduld hebben, tot de moeilijkheden voor zijn broers zo groot zijn dat ze vanzelf naar hem toekomen. Ook voor hen gold het principe: ‘Ga naar Jozef en doe wat hij u zegt’ (Gen. 41:55). Dit laatste zou nog heel wat voor de broers inhouden. Door de honger gedreven gingen ze echter naar hem toe. Voor hen was hij nog steeds de onbekende heerser, totdat hij zichzelf aan hen bekend maakte. De dromen van Jozef zelf zijn dan eindelijk realiteit geworden.

*Herkenning door Israël.* Ook hierin is Jozef een beeld van de Heer Jezus Christus. Hij zal Zich als de Heerser van de wereld aan Israël voorstellen als de Priester-Koning.

Gekleed in het fijne linnen van de Priester, met de zegelring van de wereldheerser aan Zijn vinger. Hij zal de druk op het volk Israël verhogen en zal Zichzelf uiteindelijk aan hen openbaren als hun Messias.

---

Oude Sporen 2018

